

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	21
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	23
Θεματική ενότητα I	35
Βασικές προσεγγίσεις και προβληματισμοί για τη χωροταξική επιχείρηση στη θάλασσα	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	37
Η θάλασσα χωροταξία υπό το πρίσμα της γεωφιλοσοφίας, της γεωγραφίας και της γεωπολιτικής	37
Σκέψεις γύρω από τον χωροταξικό σχεδιασμό της « <i>mare liberum</i> » και τις θαλάσσιες χωρικές ενότητες, Στέλλα Κυβέλου	38
1 Εισαγωγή: <i>Mare liberum</i> vs <i>mare clausum</i> ή η συζήτηση για την κυριαρχία πάνω στις θάλασσες	38
2 Προς μια «θάλασσα παγκοσμιότητα»;	39
2.1 Θεσμικές θαλάσσιες χωρικές ενότητες	39
2.2 Η θάλασσα, ένα απειλούμενο δημόσιο αγαθό	42
2.3 Οργανώνοντας χωρικά την ελεύθερη θάλασσα;	44
2.4 Η θάλασσα ως παράγοντας του οικουμενικού πολιτισμικού γίνεσθαι ...	46
3 Ευρωπαϊκή θάλασσα διακυβέρνηση και σχεδιασμός	49
3.1 Προτεραιότητες του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	51
3.2 Πολυεπίπεδη, πολυσυμμετοχική και πολυτομεακή διακυβέρνηση	52
4 Η θάλασσα, νέος ορίζοντας για την Ελλάδα;	53
5 Αντί επιλόγου: Η Ευρώπη βγαλμένη απ' τη θάλασσα	59
Βιβλιογραφικές αναφορές	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	63
Διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο, Ελλάδα και χωροταξία του παράκτιου και θαλάσσιου χώρου	63
Ανάμεσα στη στεριά και τη θάλασσα: Μια κριτική προσέγγιση για τη χωροταξία του παράκτιου και θαλάσσιου χώρου, Ηλίας Μπεριάτος	64
1 Εισαγωγή	64
2 Το διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο	64
3 Τα ελλείμματα στη διαχείριση και το σχεδιασμό της ελληνικής παράκτιας ζώνης	68
4 Η σημασία της θαλάσσιας χωροταξίας για την Ελλάδα	69
5 Η πρόκληση του ΘΧΣ στην Ελλάδα και τα συναφή προβλήματα	70

6 Επίλογος.....	72
Βιβλιογραφικές αναφορές.....	75
Θεματική ενότητα II	77
Γαλάζια ανάπτυξη και εδαφική συνοχή, ένα όραμα για την Ευρώπη.....	77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	79
Πολιτικές θεωρήσεις της γαλάζιας οικονομίας: Ευρώπη και Ελλάδα.....	79
<i>Η γαλάζια ανάπτυξη στην καρδιά της οικονομικής στρατηγικής της Ε.Ε.,</i> <i>Σπύρος Δανέλλης</i>	80
1 Εισαγωγή.....	80
2 Παραδείγματα από την Ευρώπη.....	81
3 Απασχόληση και επαγγελματικές δεξιότητες.....	81
4 Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός.....	82
5 Συμπεράσματα.....	83
<i>Γαλάζια ανάπτυξη: για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση,</i> <i>Γεώργιος Βλάχος</i>	84
1 Εισαγωγή.....	84
2 Τομείς προτεραιότητας της γαλάζιας οικονομίας.....	85
3 Γαλάζια ανάπτυξη για τη δημιουργία θέσεων εργασίας.....	87
4 Αντί επιλόγου.....	88
<i>Γαλάζια ανάπτυξη, θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός και αειφορία,</i> <i>Αναστάσιος Λιάσκος</i>	89
1 Εισαγωγή.....	89
2 Δυναμική και ευκαιρίες από τις θαλάσσιες δραστηριότητες.....	89
<i>Γαλάζια ανάπτυξη: Ευρωπαϊκή προτεραιότητα, εθνική στρατηγική,</i> <i>Σπύρος Σπυρίδων</i>	91
1 Εισαγωγή.....	91
2 Γαλάζια οικονομία και νησιωτικός χώρος.....	91
3 Αποκεντρωμένος σχεδιασμός της γαλάζιας ανάπτυξης.....	92
4 Συμπέρασμα.....	92
<i>Γαλάζια ανάπτυξη και φέρουσα ικανότητα, Ιωάννης Παλαιοκρασσάς</i>	93
1 Διάδραση γης και θάλασσας.....	93
2 Η έννοια της νησιωτικότητας.....	93
3 Η έννοια της φέρουσας ικανότητας.....	94
4 Η μελέτη της Σίφνου.....	94
5 Φέρουσα ικανότητα και γαλάζια ανάπτυξη.....	95

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4**97**

Η θαλάσσια διάσταση της εδαφικής συνοχής και της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής	97
<i>Η θαλάσσια διάσταση της εδαφικής συνοχής και το θαλάσσιο περιβάλλον ως βασικός παράγων εδαφικής ελκυστικότητας και περιφερειακής συνεργασίας, Στέλλα Κυβέλου, Νεκταρία Μαραβά, Νικήτας Χιωτίνης</i>	98
1 Εισαγωγή	98
2 Οικονομική κρίση και νέο αναπτυξιακό μοντέλο εξόδου από αυτή	98
3 Η εξέλιξη της έννοιας της εδαφικής συνοχής ως κοινού στόχου ευρωπαϊκής χωρικής πολιτικής	102
4 Τυπολογία των ευρωπαϊκών θαλασσών και των αλληλεπιδράσεων γης και θάλασσας	104
5 Χωρικές διαφοροποιήσεις και ευκαιρίες γαλάζιας ανάπτυξης στη Μεσόγειο	110
6 Πολυεπίπεδη και πολυσυμμετοχική διακυβέρνηση στον μεσογειακό χώρο	114
7 Γαλάζια ανάπτυξη και διακύβευση της καλής οικολογικής κατάστασης στη Μεσόγειο	115
8 Το θαλάσσιο περιβάλλον ως βασικός παράγων εδαφικής ελκυστικότητας	119
9 Η γεωπολιτική διάσταση της γαλάζιας ανάπτυξης στη νοτιο-ανατολική Μεσόγειο	120
Βιβλιογραφικές αναφορές	125
<i>Οι ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου και η επιδίωξη εδαφικής συνοχής, Όλγα Γιώτη - Παπαδάκη</i>	128
1 Εισαγωγή	128
2 Ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου	129
3 Θεσμικό πλαίσιο το οποίο νομιμοποιεί τη χάραξη ευρωπαϊκής νησιωτικής πολιτικής	131
4 Συμπεράσματα	134
Βιβλιογραφικές αναφορές	135
<i>Η θαλάσσια διάσταση της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής, Ελένη Μαριάνου</i>	136
<i>Γαλάζια ανάπτυξη στη βάση της διάδρασης γης-θάλασσας, Αλέξης Χατζημπίρος</i>	139
Θεματική ενότητα III	145
Το βιώσιμο και «χωρίς αποκλεισμούς» παράδειγμα της γαλάζιας οικονομίας	145

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	147
Θαλάσσιος και παράκτιος χώρος και περιβάλλον	147
<i>Χωροταξία και θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές στην Ελλάδα,</i> <i>Μαριλένα Παπαγεωργίου</i>	148
1 Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός και ο ρόλος των προστατευόμενων περιοχών	148
2 Χωρικός σχεδιασμός σε θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές	149
3 Οι θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές της Ελλάδας	151
3.1 Το θαλάσσιο οικοσύστημα και το δίκτυο των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών	151
3.2 Ζητήματα σχεδιασμού και προστασίας των ελληνικών θαλάσσιων οικοσυστημάτων	154
4 Συμπεράσματα και προοπτικές	155
Βιβλιογραφικές αναφορές	157
 <i>Παράκτιος χώρος και οικιστική ανάπτυξη: ζητήματα ορισμού</i> <i>και πρόταση τυπολογίας για την παράκτια ζώνη,</i> <i>Γεώργιος Τσιλιμίγκας, Μαγδαληνή Δεληγιάννη, Αναστάσιος Ζερβόπουλος</i>	159
1 Εισαγωγή	159
2 Χαρακτηριστικά των νησιωτικών και παράκτιων περιοχών	161
3 Δεδομένα	162
4 Μέθοδος	165
5 Αποτελέσματα	166
6 Συζήτηση	170
Βιβλιογραφικές αναφορές	173
 <i>Γαλάζια ανάπτυξη: είναι πραγματικά βιώσιμη; Η περίπτωση της διά θαλάσσης</i> <i>μεταφοράς και καταστροφής των χημικών της Συρίας,</i> <i>Γεώργιος Σαμιώτης, Δημήτριος Γρεκός</i>	177
1 Εισαγωγή	177
2 Το οικοσύστημα της Μεσογείου: Γεωπολιτικά χαρακτηριστικά και περιβαλλοντικές απειλές	177
3 Πολιτικές των διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ-UNEP) για περιφερειακή προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη της Μεσογείου	179
4 Η κοινοτική (Ε.Ε.) πολιτική της γαλάζιας ανάπτυξης για τις θάλασσες και η περίπτωση της Μεσογείου	180
4.1 Θαλάσσια χωροταξία	182
5 Η καταστροφή των χημικών όπλων της Συρίας και η διακινδύνευση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας της Μεσογείου	183
5.1 Η θαλάσσια μεταφορά και η καταστροφή των χημικών όπλων της Συρίας στη Μεσόγειο	183

5.2	<i>Η καταστροφή των χημικών όπλων ως πράξη διακινδύνευσης των στρατηγικών περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στη Μεσόγειο</i>	187
6	Το θεσμικό πλαίσιο, η καταστρατήγηση και το πολιτικό έλλειμμα εφαρμογής του	188
7	Η περίπτωση του «Care Ray» και ο χειρισμός της εκ μέρους της Ελλάδας ..	192
7.1	<i>Ελληνική υφαλοκρηπίδα και δικαιώματα σύμφωνα με το Δίκαιο της θάλασσας (UNCLOS 1982)</i>	193
8	Συμπερασματικές παρατηρήσεις	194
	Βιβλιογραφικές αναφορές	196

Βιο-οικονομική προσέγγιση προς τη βιωσιμότητα: Εφαρμογή στα παράκτια οικοσυστήματα, Κωνσταντίνος Μπίθας, Γεωργία Μαυρομαμάτη, Χαράλαμπος Μέντης .. 198

1	Εισαγωγή	198
2	Περιγραφή της βιο-οικονομικής προσέγγισης προς τη βιωσιμότητα	200
2.1	<i>Προσδιορισμός των οικολογικών προαπαιτούμενων για αποτελεσματική διαγενεακή ευημερία</i>	200
2.1.1	Οικολογική αναγκαιότητα Α: Η διασφάλιση της «υγιούς» βιολογικής λειτουργίας της ανθρωπότητας	200
2.1.2	Οικολογική αναγκαιότητα Β: Διατήρηση των οικολογικών αναγκαιοτήτων για τη διαμόρφωση των προτιμήσεων των μελλοντικών γενεών	202
2.2	<i>Ενσωμάτωση της οικολογίας και της βιολογίας σε ένα πλαίσιο βιωσιμότητας</i>	203
3	Διδάγματα/παραδείγματα από παράκτια οικοσυστήματα	206
3.1	<i>Η προσέγγιση των ΚΒΟ στο πλαίσιο της ισχύουσας πολιτικής περί των υδάτινων οικοσυστημάτων</i>	206
3.2	<i>Η γνώμη των ειδικών/εμπειρογνομώνων: Δεδομένα από μια διεθνή έρευνα ερωτηματολογίων</i>	210
4	Συμπεράσματα	213
	Βιβλιογραφικές αναφορές	215

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

217

Η νησιωτική όψη της κοινωνικής ευπάθειας και η ολοκληρωμένη ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου

217

Φτώχεια, νεανική ανεργία, κοινωνική ευπάθεια και η πρόκληση για ευημερία «χωρίς αποκλεισμούς» σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές: όψεις και προτάσεις ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης, Νικόλαος Παπαδάκης, Στέλλα Κυβέλου

218

1	Σύνοψη κεφαλαίου	218
2	Προοιμιακές επισημάνσεις	218
3	Νεανική ανεργία και η κατάσταση των πραγμάτων στα νησιά	220
3.1	<i>Η κατάσταση των πραγμάτων στην Ε.Ε. και στην Ελλάδα</i>	220
3.2	<i>Νεανική ανεργία σε νησιωτικές περιοχές</i>	222

3.3	Η έμφυλη διάσταση στη νεανική ανεργία	225
4	Συνολική ανεργία στα νησιά	226
5	Κοινωνική ευπάθεια, νησιωτικότητα και το πρόβλημα των NEETs	228
6	Γαλάζια ανάπτυξη, νησιωτικότητα και κοινωνική ευπάθεια	230
6.1	Ο χώρος ως καθοριστικός παράγων κοινωνικού αποκλεισμού	230
6.2	Ευρήματα ευρωπαϊκού επιπέδου	231
7	Προτάσεις πολιτικής	233
7.1	Χωρική διαφοροποίηση πολιτικών για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό: Η συμβολή του ESPON	233
7.2	Προτάσεις πολιτικής στην κατεύθυνση της ολοκληρωμένης παρέμβασης για την αντιμετώπιση της κοινωνικής ευπάθειας και την ενσωμάτωση	234
7.2.1	Προτάσεις που συνιστούν το στρατηγικό περιβάλλον	235
7.2.2	Προτάσεις που συνιστούν το παραμετρικό περιβάλλον	239
7.2.3	Η περίπτωση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	243
8	Αντί επιλόγου	245
	Βιβλιογραφικές αναφορές	246

Θεματική ενότητα IV **251**

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός, από την ιδέα στην πράξη	251
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 **253**

Ενσωμάτωση του ΘΧΣ στα εθνικά συστήματα σχεδιασμού και ο ΘΧΣ στις θαλάσσιες λεκάνες και σε διασυνοριακό επίπεδο	253
Ενσωμάτωση του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού (ΘΧΣ) στα εθνικά συστήματα σχεδιασμού: συγκλίσεις, αποκλίσεις και προοπτικές, Στέλλα Κυβέλου, Ιωάννα - Βασιλική Ποθητάκη	254
1 Εισαγωγή	254
2 Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός (ΘΧΣ) ως εξελισσόμενη πρακτική	255
2.1 Η περιβαλλοντική νομοθεσία	256
2.2 Η νομοθεσία για τις ΑΠΕ	257
2.3 Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής	258
2.4 Το πλαίσιο για διατομεακή και ολοκληρωμένη διαχείριση	260
3 Εισαγωγή του ΘΧΣ στα εθνικά συστήματα σχεδιασμού	261
3.1 Ηνωμένο Βασίλειο	261
3.2 Σουηδία - Φινλανδία - Βαλτική και Βόρεια θάλασσα	263
3.3 Γερμανία	268
3.4 Βέλγιο	270
3.5 Πολωνία	273
3.6 Ολλανδία	274
3.7 Νορβηγία	275

3.8 Πορτογαλία	277
3.9 Γαλλία	278
3.10 Ισπανία	280
4 Συγκλίσεις και αποκλίσεις μεταξύ των εθνικών συστημάτων ΘΧΣ	281
5 Προβλήματα, καλές πρακτικές και συμβολή στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής	285
6 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	287
Βιβλιογραφικές αναφορές	290

<i>Έννοιες και προσεγγίσεις Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και πιλοτική εφαρμογή στη μακροπεριφέρεια Αδριατικής – Ιονίου, Βασιλική Βασιλοπούλου, Βασίλειος Κρασανάκης</i>	297
1 Εισαγωγή	297
2 Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός ως τοποκεντρική διαδικασία	298
3 Στρατηγική και νομικό πλαίσιο στην Ευρώπη	299
4 Οφέλη του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	300
5 Η εφαρμογή της διαδικασίας Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	302
6 Προκλήσεις Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού στη Μεσόγειο: η περίπτωση της Περιφέρειας Αδριατικής – Ιονίου	303
7 Το Έργο ADRIPLAN	305
8 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	309
Βιβλιογραφικές αναφορές	310

<i>Διασυνοριακή συνεργασία Ελλάδας – Κύπρου για την ανάπτυξη Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού, Γεράσιμος Παυλογεωργάτος</i>	312
1 Εισαγωγή	312
2 Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός ως διατομεακό εργαλείο ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής	312
3 Μεθοδολογία ανάπτυξης ΘΧΣ	316
4 Συζήτηση	317
Βιβλιογραφικές αναφορές	326

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 329

ΘΧΣ, μεθοδολογίες, περιορισμοί, εργαλεία και καλές πρακτικές	329
<i>Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός: Αναγκαιότητα, όροι, προοπτικές, Άννα Νικολάου</i>	330
1 Εισαγωγή	330
2 Από τις θαλάσσιες προστατευόμενες ζώνες στον χωροταξικό σχεδιασμό	330
3 Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός σε υπερεθνικό επίπεδο	332
4 Προοπτικές για την Ελλάδα	335
Βιβλιογραφικές αναφορές	337

Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός σε αρχιπέλαγος: προβλήματα, περιορισμοί, μεθοδολογία, Δήμητρα Κίτσιου, Μιχαήλ Καρύδης, Ζωή Πατάκη	338
1 Εισαγωγή	338
2 Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός ως ολοκληρωμένη διαχειριστική προσέγγιση	338
3 Φυσιογραφία του Αιγαίου Αρχιπελάγους	339
4 Προβλήματα	341
5 Ποιότητα θαλάσσιου περιβάλλοντος στο Αιγαίο	343
6 Μεθοδολογία	346
7 Συζήτηση	348
Βιβλιογραφικές αναφορές	350

Θεματική ενότητα V **353**

Γαλάζια ανάπτυξη και θαλάσσιος τουρισμός	353
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 **355**

Θαλάσσιος τουρισμός και εξελίξεις στα τουριστικά προϊόντα	355
--	------------

Εισαγωγικές επισημάνσεις για τον θαλάσσιο τουρισμό, Λυδία Σαπουνάκη - Δρακάκη ..	356
---	------------

1 Εισαγωγή	356
2 Παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός και οι οικονομικές τους επιπτώσεις ..	357
3 Προτάσεις ανάπτυξης θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού	359
4 Αντί επιλόγου	359

Γαλάζια ανάπτυξη και θαλάσσιος τουρισμός, Franz Lamplmair	361
--	------------

1 Εισαγωγή	361
2 Θαλάσσιος τουρισμός: σημασία, προβλήματα και προκλήσεις	361
3 Διαθέσιμοι πόροι και δράσεις για την ανάπτυξη θαλάσσιου και παράκτιου τουρισμού	362
4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	364

Κύριες αλλαγές στον κλάδο του τουρισμού: τα προϊόντα ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και η βιώσιμη ανάπτυξη,

Πάρις Τσάρτας, Ευθυμία Σαραντάκου, Έλια - Νικολέτα Αποστολοπούλου	365
--	------------

1 Τουριστικός κλάδος: Κύριες παρατηρήσεις για την ανάπτυξη και εξέλιξή του ..	365
2 Μεταβολή του προτύπου και εισαγωγή των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού: κύριες τάσεις	366
3 Αναζητώντας τη βιωσιμότητα: ο ρόλος του πλέγματος στα προϊόντα ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού	369
3.1 Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη	369
3.2 Το «πλέγμα» ως εργαλείο για την επιτυχημένη διαχείριση τουριστικού προορισμού	370

4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	370
Βιβλιογραφικές αναφορές	372

Τουρισμός: ένας πρώτος πυλώνας της γαλάζιας ανάπτυξης, Στέφανος Καραγιάννης ..	373
1 Εισαγωγή	373
2 Ο τουρισμός ως ανθρώπινη δραστηριότητα	373
3 Τουριστική βιομηχανία	374
4 Η οικονομική επιστήμη στον τουρισμό	377
5 Επιλογές στην οικονομία	378
6 Καταναλωτικός τουρισμός	380
7 Κόστος του τουρισμού	381
8 Ανάλυση κόστους/οφέλους	383
9 Συμπέρασμα - προτάσεις	385
Βιβλιογραφικές αναφορές	386

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 **387**

Η κρουαζιέρα, στρατηγικός τομέας θαλάσσιου τουρισμού	387
Η κρουαζιέρα ως παράμετρος της γαλάζιας ανάπτυξης: η περίπτωση της Ελλάδας, Αθανάσιος Πάλλης, Γεώργιος Βαγγέλας	388
1 Εισαγωγή	388
2 Γαλάζια οικονομία και θαλάσσιος και παράκτιος τουρισμός	388
3 Ο κλάδος της κρουαζιέρας	389
4 Τάσεις στην παγκόσμια αγορά κρουαζιέρας	390
4.1 Κύριες περιοχές κρουαζιέρας	391
4.2 Κύριες αγορές προέλευσης επιβατών κρουαζιέρας	392
4.3 Η δομή της αγοράς κρουαζιέρας	392
4.4 Η περιοχή της Μεσογείου	393
5 Η κρουαζιέρα στην Ελλάδα	394
5.1 Συγκέντρωση αγοράς	396
5.2 Οι μεγαλύτερες διακυμάνσεις	397
5.3 Γεωγραφική κατανομή κίνησης κρουαζιέρας	399
6 Συμπεράσματα	404
Βιβλιογραφικές αναφορές	406
Παραρτήματα	407

Φέρουσα ικανότητα προορισμών κρουαζιέρας: Η περίπτωση της Σαντορίνης, Ευαγγελία Στεφανιδάκη, Μαρία Λεκάκου	412
1 Εισαγωγή	412
2 Επισκόπηση: Κρουαζιέρα και επιπτώσεις	412
2.1 Οικονομικές επιπτώσεις	412
2.2 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις	414

2.3 Κοινωνικές επιπτώσεις	415
3 Η κρουαζιέρα στη Σαντορίνη	417
3.1 Η Σαντορίνη ως προορισμός κρουαζιέρας	417
3.1.1 Πιέσεις	419
3.1.2 Υφιστάμενη κατάσταση	421
3.1.3 Επιπτώσεις	422
3.1.4 Προτάσεις	423
3.2 Σύστημα δεικτών παρακολούθησης	424
3.2.1 Οικονομικοί δείκτες	424
3.2.2 Περιβαλλοντικοί δείκτες	425
3.2.3 Κοινωνικοί δείκτες	427
4 Συμπεράσματα	428
Βιβλιογραφικές αναφορές	430

Θεματική ενότητα VI 435

Προκλήσεις για τους λιμένες και την εφοδιαστική αλυσίδα	435
--	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 437

Εξελίξεις, τάσεις και ενεργειακές και περιβαλλοντικές προκλήσεις στα λιμάνια ...	437
---	------------

Οι σύγχρονες προκλήσεις στα λιμάνια και η περιβαλλοντική και ενεργειακή διάστασή τους, Σωτήρης Θεοφάνης	438
--	------------

1 Εισαγωγή	438
2 Βασικές προκλήσεις και ευκαιρίες δράσης για τη λιμενική βιομηχανία	438
3 Το αποτύπωμα του διοξειδίου του άνθρακα	441
4 Ενεργειακή κατανάλωση στα λιμάνια	442
5 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	444

Λειτουργικές προκλήσεις και περιβαλλοντική πιστοποίηση στον λιμενικό τομέα, Γεώργιος Παλάντζας	445
---	------------

1 Εισαγωγή	445
2 Περιβαλλοντικές παράμετροι	445
3 Συμπέρασμα	447

Το λιμάνι του Πειραιά μπροστά στις ενεργειακές προκλήσεις, Δημήτριος Σπύρου ..	448
---	------------

1 Εισαγωγή	448
2 Το λιμάνι του Πειραιά ως Ecoport	448
3 Περιβαλλοντική επίδοση του λιμένα του Πειραιά	448
4 Ενεργειακή διαχείριση	451

Θεματική ενότητα VII 453

Θαλάσσιες μεταφορές, διευρωπαϊκά δίκτυα, προκλήσεις για τη γαλάζια ανάπτυξη ..	453
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 **455****Μεταφορές, θαλάσσιες μεταφορές και εδαφική δικαιοσύνη** 455*Ολοκληρωμένη ανάπτυξη γης-θάλασσας μέσω ολοκληρωμένου σχεδιασμού**λειτουργικών περιφερειών και μεταφορικών κόμβων, Θεόδωρος Τσέκερης* 456

1 Εισαγωγή 456

2 Δεδομένα 456

3 Μεθοδολογία και αποτελέσματα 457

3.1 Λειτουργικά ενιαίες περιοχές εμπορίου 457

3.2 Μεγέθη κομβικότητας και κεντρικότητας 459

3.3 Προσδιοριστικοί παράγοντες της κομβικότητας 462

4 Συμπεράσματα και προτάσεις 463

Βιβλιογραφικές αναφορές 465*Θαλάσσιες μεταφορές και κοινωνική καινοτομία, Μαρία Λεκάκου* 466

1 Εισαγωγή 466

2 Βελτίωση των θαλάσσιων μεταφορών για την επίτευξη υψηλού δυναμικού γαλάζιας ανάπτυξης 466

3 Θαλάσσιες μεταφορές και κοινωνική καινοτομία 466

4 Συμπέρασμα 470

*Ανισότητες και εδαφική δικαιοσύνη: Το θαλάσσιο μεταφορικό έργο ως υπηρεσία**δημοσίου συμφέροντος, Δημήτριος Σκουτέρης, Στέλλα Κυβέλου* 472

1 Εδαφική συνοχή και το επιχείρημα της «χωρικής δικαιοσύνης» 472

2 Το παράδειγμα του «ισοδυνάμου οδικής τιμολόγησης» 474

3 Η επιδίωξη του μεταφορικού ισοδυνάμου στην Ελλάδα:
μια ατελέσφορη πολιτική; 479

4 Συμπέρασμα 482

Βιβλιογραφικές αναφορές 484**Θεματική ενότητα VIII** **485****Γεωστρατηγικές και γεωπολιτικές διαστάσεις της γαλάζιας ανάπτυξης** 485**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13** **487****Γεωπολιτική της θάλασσας** 487*Προκλήσεις για την ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια και η θέση της Ελλάδας,**Κωνσταντίνος Φίλης* 488

1 Εισαγωγή 488

2 Επιπτώσεις από την πτώση της τιμής του πετρελαίου 488

3 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης 488

4 Νέα δεδομένα στην ανατολική Μεσόγειο 491

5 Οι προοπτικές της Ελλάδας 491

Γεωπολιτική διάσταση της γαλάζιας ανάπτυξης και ζητήματα θαλάσσιας ασφάλειας με έμφαση στη λεκάνη της Μεσογείου, Σόλων Κασίνης	493
1 Η Κύπρος στη Μεσόγειο θάλασσα	493
2 Ανακαλύψεις φυσικού αερίου στη νοτιο-ανατολική Μεσόγειο	493
3 Δραστηριότητες υδρογονανθράκων στη νοτιο-ανατολική Μεσόγειο	494
4 Νοτιο-ανατολική Μεσόγειος – Γεωπολιτικά ζητήματα	495
5 Αποθέματα φυσικού αερίου – Περιφερειακή συνεργασία	496

Ο δρόμος για την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στην ευαίσθητη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου, Γεώργιος Βερνίκος	497
--	------------

Θεματική ενότητα IX **501**

Η γαλάζια ανάπτυξη επί του πεδίου: μελέτες περιπτώσεων	501
---	------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14 **503**

Από την ιδέα στην πράξη, στον παράκτιο και νησιωτικό χώρο	503
--	------------

Χωροταξικός σχεδιασμός βιώσιμης ανάπτυξης λιμένα και παράκτιου μετώπου

I. Πόλης Μεσολογγίου, Ιωάννης Καρυδάς και Συνεργάτες	504
---	------------

- 1 Εισαγωγή
- 2 Η μεθοδολογική προσέγγιση του ολοκληρωμένου θαλάσσιου χωροταξικού, λιμενικού και παράκτιου σχεδιασμού στον ελληνικό χώρο - περιφέρειες ...
- 2.1 Θαλάσσιος σχεδιασμός στην Περιφέρεια της Δ. Ελλάδας
- 3 Η μελέτη περίπτωσης του λιμένος και παράκτιου μετώπου
I. Π. Μεσολογγίου
- 4 Συμπεράσματα

Βιβλιογραφικές αναφορές	512
--------------------------------------	------------

Γαλάζια ανάπτυξη, πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό και διαδημοτικό επίπεδο: Η περίπτωση των παράκτιων Δήμων Χερσονήσου – Ηρακλείου – Μαλεβιζίου, Απόστολος Λουλουδάκης, Πέτρος Ινιωτάκης, Αθανάσιος Κύρκος, Μαρία Συμεωνίδου - Σιδερή, Νικόλαος Καμπάνης, Γεώργιος Αλεξανδράκης, Δημήτριος Ρομπογιαννάκης	513
--	------------

- 1 Εισαγωγή
- 2 Η περιοχή παρέμβασης

Διαστάσεις και προοπτικές γαλάζιας ανάπτυξης: Η περίπτωση της Αμοργού, Νικόλαος Φωστιέρης	520
--	------------

- 1 Η Αμοργός
- 1.1 Παρούσα οικονομική κατάσταση - Πηγές πλούτου
- 2 Προοπτικές γαλάζιας ανάπτυξης για το νησί
- 2.1 Τουρισμός

2.2	Αλιεία	522
2.3	Ενέργεια	523
2.4	Αφαλατώσεις	523
2.5	Γαλάζια βιοτεχνολογία	523
2.6	Κτηνοτροφία	523
2.7	Γεωργία	524
3	Προτάσεις για την προαγωγή της γαλάζιας ανάπτυξης	524

Θεματική ενότητα X **525**

Προγράμματα, έργα και πρωτοβουλίες προς την προαγωγή της γαλάζιας οικονομίας και του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	525
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15 **527**

Καινοτόμες δράσεις και προγράμματα γαλάζιας ανάπτυξης	527
<i>Η θαλάσσια διάσταση στο Πρόγραμμα MED, Κύριλλος Δημανόπουλος</i>	528
1 Εισαγωγή	528
2 Η θαλάσσια διάσταση στο Πρόγραμμα MED	528
3 Μεσογειακή διακυβέρνηση	530

<i>Το ερευνητικό έργο Greenberth: ανασκόπηση, στόχοι, αποτελέσματα, Λευτέρης Σδουκόπουλος, Μαρία Μποϊλέ</i>	532
1 Εισαγωγή	532
2 Τα λιμάνια απέναντι στις διεθνείς αγορές	532
3 Περιβαλλοντικός αντίκτυπος	533
4 Οι δράσεις του έργου Greenberth	534

<i>Γαλάζια ανάπτυξη: ερευνητικές πρόοδοι και επιτεύγματα, Μαρία Παπαδάκη</i>	536
1 Εισαγωγή	536
2 Μέτρα θαλάσσιας πολιτικής	537
2.1 Γνώσεις για τη θάλασσα	537
2.2 Πρωτοβουλίες Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	540
2.3 Ολοκληρωμένη θαλάσσια επιτήρηση	541
3 Γαλάζιες ευκαιρίες ανάπτυξης ανά τομέα	544
3.1 Υδατοκαλλιέργειες	544
3.2 Παράκτιος και θαλάσσιος τουρισμός	549
3.3 Γαλάζια βιοτεχνολογία	551
3.4 Ωκεάνια ενέργεια	554
3.4.1 Κυματική ενέργεια (ocean wave energy)	554
3.4.2 Παλιρροϊκή ενέργεια (tidal energy)	556
3.4.3 Ωκεάνια θερμική ενέργεια (ocean thermal energy – OTEC)	557
3.5 Εξόρυξη κοιτασμάτων του θαλάσσιου βυθού	560

Βιβλιογραφικές αναφορές	563
<i>Διεθνική συνεργασία με επίκεντρο τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό, χρηματοδοτούμενη από την Ε.Ε., Ιωάννα - Βασιλική Ποθητάκη</i>	565
1 Εισαγωγή	565
2 Έργα που προάγουν, άμεσα ή έμμεσα, τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό	565
3 Σύντομη συγκριτική αξιολόγηση των έργων για τον ΘΧΣ	574
4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	575
Βιβλιογραφικές αναφορές	576
<i>Νησιωτικότητα και ολοκληρωμένη ανάπτυξη στα νησιά: Το πρόγραμμα «Αειφόρο Αιγαίο», Ιωάννης Μιχαήλ, Γεωργία Κίκου, Κωνσταντίνος Καρράς</i>	578
1 Εισαγωγή	578
2 Το πρόγραμμα «Αειφόρο Αιγαίο»	578
3 Ανάλυση δράσης για τη διατήρηση του αιγαίοπελαγίτικου τοπίου	580
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	585
<i>State of the art της έρευνας για τον Θαλάσσιο Χωροταξικό Σχεδιασμό</i>	585
<i>Ανάλυση επιστημονικών πηγών για περαιτέρω έρευνα στο ζήτημα του ΘΧΣ και στα συναφή αντικείμενα, Στέλλα Κυβέλου, Μαρία Παπαδάκη, Μιχαήλ Χιωτίνης</i>	586
<i>Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην πράξη: Εμπειρίες, πρακτικά εργαλεία και αποτίμηση οικοσυστημικών υπηρεσιών, Στέλλα Κυβέλου, Μαρία Παπαδάκη</i> ...	606
1 Εισαγωγή	606
2 Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός στην πράξη	607
3 Πρακτικά εργαλεία Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού	608
4 Οικοσυστημικές υπηρεσίες και κοινωνικο-οικονομική αξιολόγηση περιοχών χωρικής διαχείρισης	612
4.1 Η σημασία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων	612
4.2 Συνάρτηση οικολογικής παραγωγής	614
Βιβλιογραφικές αναφορές	616
ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ	619
<i>Γαλάζια ανάπτυξη και αειφόρος Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός, Γρηγόριος Ι. Τσάλτας</i>	621
Βιογραφικά συγγραφέων	623
Χάρτες, πίνακες, εικόνες, διαγράμματα και σχήματα του βιβλίου ανά κεφάλαιο ..	650
Συντομογραφίες	656